TARİH Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU SERMAYE VE EMEK / EL EMEĞİNDEN MAKİNELEŞMEYE

EL EMEĞİNDEN MAKİNELEŞMEYE

Ekonomik feodal yapıdan kurtulan Avrupa, XVIII. yüzyılda Sanayi Devrimi ile önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Sanayi Devrimi'yle o döneme kadar hâkim olan el emeğine dayanan üretim tarzı değişmiş ve makineleşmeye dayalı endüstriyel üretim başlamıştır. Böylece Avrupa'da üretim artmaya ve ekonomik refah yükselmeye başlamıştır.

Sanayi Devrimi'yle daha fazla makine gücü kullanılmaya başlanmış, daha çok ham madde işlenmiş ve daha fazla ürün elde edilmiştir. Üretimdeki bu artış daha çok tüketici ihtiyacı ve büyük sermayeyle kurulmuş fabrikaları ortaya çıkarmıştır.

Sanayi Devrimi öncesinde yün ve pamuk, önce iplik ve daha sonra el tezgâhlarında kumaş hâline getirilmiştir.

1716'da ipek bükmek için çıkrığın, 1733'te dokuma mekiğinin ve 1785'te dokuma tezgâhının icadıyla özellikle tekstil sektöründe büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu yeni buluşlar sayesinde Avrupa, hızlı ve seri üretime geçmiş ve kesintisiz bir biçimde verimlilik artmıştır. Buna karşın el emeğine dayanan üretimde, teknolojinin geriliği yüzünden ürün fazlası yaratma kapasitesi sınırlı kalmıştır.

Sanayi Devrimi'yle birlikte el çıkrığından enerjiyle çalışan iplik makinelerin kullanımına geçilmiştir. Bunun yanında demir ocaklarında yakıt olarak odun yerine kömür kullanılmıştır. Böylece daha eski ve daha basit üretim tarzının yerini daha ucuz ve standart kalitedeki mallar ile endüstriyel üretim almıştır. Sanayileşme ile işçi sınıfı denilen yeni bir sınıf doğmuştur. Bu yeni sınıfla birlikte çalışma hayatının geleneksel aktörleri değişmiştir.

Sanayi Devrimi öncesinin meslek kuruluşları, XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren önemini yitirmiş ve usta-çırak kavramı yerini patron-işçi kavramına bırakmıştır. Bu dönüşüm, aktörlerin adının değişimiyle sınırlı kalmamış, usta-çırak arasındaki dayanışma olgusu, Sanayi Devrimi sonrasında yerini patron-işçi arasındaki menfaat çatışmasına bırakmıştır. Sanayi Devrimi sonrası üretimdeki organizasyon, işçinin fabrikada yoğun mesai harcamasına ve hep aynı işi yapar hâle gelmesine sebep olmuştur. Böylece işçi, yaptığı işe yabancılaşmıştır. Bu durum işçinin kendi alanı dışındaki alanlarda ustalaşmasına engel olmuştur. Endüstrileşmeyle birlikte genel olarak hijyen şartlarının dikkate alınmadığı çalışma koşulları ve uzun mesailer çalışanların aleyhine olmuştur. Çalışma saatleri genellikle güneşin doğuşundan batışına kadar sürmüş, özellikle kadınların ve çocukların çalıştırıldığı ortamlar oluşmuştur.

Daha önce geleneksel yöntemlerle yürütülen tarımsal faaliyetlerde, bilimsel metotlar uygulanmaya başlanmıştır.

Ekili alanların genişlemesi, maliyet düşürücü teknik gelişmelerin yaygınlaşması, çiftçilerin uzmanlaşması ve tarımın makineleşmesi üretimi artırmıştır.

Sanayi Devrimi'yle çiftçilik, büyük ölçekli işletmelerde yapılmaya başlanmıştır. Kendi kendine yeterli ve bağımsız küçük üreticilerin yerini daha büyük çiftliklerdeki tarım işçileri almış ve tarımsal verimlilikte büyük bir artış görülmüştür. Bütün bu yeniliklerin uygulandığı bölgelerde, birim topraktan ya da iş gücünden elde edilen ürün miktarı büyük ölçüde artmıştır. XVII. yüzyılda İngiltere'nin Norfolk Eyaleti'nde geliştirilen dörtlü ekim sisteminin yenilenmesiyle tarımsal verimlilik artırılmıştır. Gübrenin kullanılması, farklı ürünlerin ekilmesi gibi uygulamalar değişen oranlarda, fazla verim elde edilmesini sağlamıştır. XVIII. yüzyılda, tohum ekme makinesinin icat edilmesinden sonra tarımda verimlilik daha da artmıştır. Atların çektiği bu makine sayesinde tohumlar, toprağa daha derin yerleştirilmiş ve bu işlem sırasında tohum kaybı daha az olmuştur. Birçok Avrupalı mucit, tohum ekme makinesi dışında tarım alanlarının geliştirilmesi için önemli buluşlar yapmıştır. Örneğin 1851'de Londra'da düzenlenen I. Dünya Sergisi'nden sonra orak makineleri hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılmıştır. Benzinle çalışan ilk traktör, 1892'de ABD'de üretilmiş ve bunu biçer-döver, tohum serpme, pamuk ve mısır toplama makineleri ile hasat makinelerinin gelişimi izlemiştir. XX. yüzyıldaki ülke ekonomilerinin en önemli özelliği, Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkan endüstriyel üretim tarzına dayalı olmasıdır. Bu üretim tarzının ortaya çıkması, Avrupa'da el emeğine dayalı olarak üretim yapan işletmelerin yavaş yavaş ortadan kalkmasına neden olmuştur. Endüstriyel üretime geçemeyen ülkeler ise ihtiyacına cevap verebilecek yeterlikte bir üretim kapasitesine ulaşamadığı için ithalata yönelmiş ve bundan dolayı tüketici bir toplum yapısı oluşmaya başlamıştır.

Sanayi Devrimi el emeğine dayanan üretim yerine, sermaye ve makinelerin yer aldığı yeni bir ekonomik yaşama geçmeyi sağlamıştır. Bunun sonucunda Avrupa'da mal ve ürünlerde üretim hızı ve miktarı artmıştır. Bu durum ziraate dayalı Osmanlı ekonomisini temelden sarsmıştır.

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi Avrupa'da Sanayi İnkılabına zemin hazırlayan etkenlerden değildir?

A) Sermaye birikiminin artması
B) Teknolojik ilerlemelerin yaşanması
C) Sanayi yatırımlarının artması
D) Kapitalizmin gelişmesi
E) Sendikacılık faaliyetlerinin artması

Cevap: E

2. I. Coğrafi Keşiflerin başlaması,
II. Küçük atölyelerin kapanması,
III. Seri ve ucuz üretimin artması

Yukarıdakilerden hangileri Sanayi İnkılabı'nın sonuçları arasında yer alır?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve II D) II ve III
E) I, II ve III

Cevap: D

3. Sanayi İnkılâbı'yla birlikte insan ve hayvan gücüne dayalı üretimden tarzından makine gücüne dayalı üretim tarzına geçilmiştir. Buna bağlı olarak üretimde artış yaşanmıştır. İhtiyaç fazlası üretim dünyanın farklı bölgelerinde yeni pazar ve ham madde arayışlarını da beraberinde getirmiştir.

Metne göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Ham madde ve pazar arayışları hızlanmıştır.
B) Ticari faaliyetler önemini kaybetmiştir.
C) Sanayi İnkılabı Avrupa dışında da görülmüştür.
D) Üretim faaliyetleri ihtiyacı karşılayamamıştır.
E) Kol gücüne dayalı üretim tarzı önemini korumuştur.

Cevap: A